

מִי יֵם הֵי יֵם

"אין לו להקדוש ברוך הוא בעולמו אלא ארבע אמות של הלכה בלבד" (ברכות ח').

סיון תשפ"ה

שבועות – הלכות המצוות במטבח ביו"ט

גליון 555

ההלכות נערכו ע"י הרב יהודה אריה הלוי דינר שליט"א – רב ביהכ"נ צא"י "דברי שיר" ב"ב

בביהכ"נ אפילו ביום (שם, ומשנ"ב ס"ק ל"א). וכן מותר להעביר לצורך שאר צרכים כגון: ללמוד, או שלא להיתקל, וכן להביט בשעון וכד' ("כף החיים" ס"ק ס"ז).

יש לו נר הדולק, ויכול להעביר בו את הגז בכיריים, אלא חושש שיטפוף מן השעווה על הכיריים ויתלכלכו, מותר להדליק גפרור מנר זה, ועיי' להדליק את הגז, ואין בו חשש נר של בטלה (הגרש"ז אויערבאך זצ"ל מובא בספר "מבש"י תורה").

הדלקת אש באמצעות קיסם

מי שרוצה להדליק את הגז ביו"ט מנר דולק, לכתחילה יש להדליקו ישר מהנר בלי אמצעי של קיסם, כיון שיש בזה חשש נר של בטלה בהדלקת קיסם חנים. אבל אם יש בו צורך כגון שלוקח אש משכינו שיש בו טרחה גדולה (או לפעמים לא שייך כגון מנרונים וכדומה) יכול להדליק ע"י קיסם כמבואר בפמ"ג (סי' תקי"ד מש"ז ס"ק ח'), שכשיש טורח בדבר מותר להדליק נר כדי שידלק ממנו אש, ע"י שם.

החלפת בלון גז

מי שמכיל (בלון) הגז שלו התרוקן ביום טוב, יכול לסגור את המיכל הריק ולפתוח את ברו המיכל המלא. אבל אם שני המיכלים התרוקנו, נחלקו הפוסקים אם התירו להחליף בלון ע"י הברגה ביו"ט ולקחת בלון מבית חברו, ולכתחילה חוששים להחמיר (שעה"צ סי' תקי"ט ס"ק י"ב), ובמקום הדחק אפשר להקל ע"י נכרי (שו"ת "שבט הלוי" חלק י' תשי"פ).

חיבור צינור של גז ביו"ט

שאלה: האם מותר להחזיר ביו"ט צינור המחבר את הכיריים עם הגז?

תשובה: קיי"ל מכשירי אוכל נפש שלא היה אפשר לעשותם מאתמול מותר לעשותם ביו"ט (שו"ע ה"י יו"ט סי' תצ"ה סעיף א', ע"י שם). אולם לא כל מכשירי הותר לעשות ביו"ט דלעשות כלי ביו"ט אסור בכל גוונא (שו"ע סי' תקי"ט סעיף א' ובמשנ"ב שם). דלא עדיף מאוכל נפש עצמו, שאם נעשה לימים הרבה לכוי"ע אסור, וה"ל מסתמא הכלי נעשה לימים הרבה, (שעה"צ ס"ק ב' בשם הרי"ן, ע"י שם). ואפילו רק ליישר שיפוד שנתעקם נחשב כתיקון גמור ואסור (משנ"ב ס"ק ו'). וא"כ להכניס הצינור של הגז אף שהוא בכלל מכשירי אוכל נפש, שא"א לבשל בלי זה, ולא היה אפשר מאתמול, שהרי התנתק רק ביו"ט, מ"מ כיון שהוא דבר קבוע ומחובר לקרקע מסתבר דהוי כבנין מחובר ואין לעשות כן ביו"ט (וכן הורה הגר"י קרליץ זצ"ל).

הכנת תה או קפה

מאחר ובישול מותר ביום טוב (שו"ע סי' תצ"ה), מותר למזוג ביו"ט מים חמים מכלי ראשון על עלי תה או על שקיקי תה או על קפה, ואין צורך למעט האיסור ע"י שפיכה מכלי שני (הגר"י אלישיב זצ"ל) וכן אפשר להוציא את שקיק התה מהכוס. ואין בזה משום בורר. דגם בורר הורשה ביו"ט.

מותר לצקת מים חמים לתוך כוס רטובה ואין צורך לנגבה (וכנ"ל), וכן מותר לשפוך מים חמים לתוך בקבוק אף שיש בתוכו שאריות (הגר"י אלישיב זצ"ל).

בורר באוכלין

מותר להוציא ביו"ט עצמות מדגים (הגר"י אלישיב זצ"ל). אסור להוציא חרק מתוך משקה אלא אם מוציא עמו קצת משקה – כמו בשבת (משנ"ב סי' תקי"ז ס"ק י"ב).

הוצאת חלב מהמקפיא

מותר להוציא ביו"ט חלב או מרק מהמקפיא, ואין לחשוש בזה משום נולד, וכן מותר לעשות גלידה ביו"ט. (הגר"י אלישיב זצ"ל, ובעל "שבט הלוי" זצ"ל).

הכנת ג'לי

מותר לעשות ג'לי ביו"ט, אבל בשבת אסור (שו"ת "שבט הלוי" ח"ז תשי"א).

עשיית קרח

מותר לעשות קוביות קרח ביו"ט אע"פ שבשבת יש מחמירים (שו"ת "שבט הלוי" ח"י סי' ע"ט-ג').

לע"נ

הרב גרשון מאיר בן ר' שלמה אינגבר ז"ל
נלב"ע ט"ז בניסן תשפ"ה

לע"נ

מרת גילה זהבה בת הג"ר מרדכי וינגרטן ע"ה
נלב"ע כ"ו בכסלו תשפ"ה

לע"נ

מאכל שאפשר לבשלו מערב יו"ט ולא יפגם

אף שהותר לבשל לצורך יו"ט מ"מ מאכל שאינו נפגם כלל אף אם יבשלו אותו בערב יו"ט, לא הותר לבשלו ביו"ט (רמ"א סי' תצ"ה סעיף א').

ואם שכח לבשלו מערב יו"ט אין היתר לבשלו ביו"ט רק ע"י שינוי במלאכת בישול כגון שיכסה האש ע"י סט וכמו שעושים בשבת (שם). ולכן מאכל של פירות מבושלים לקינוח הסעודה שבדרך כלל אינו נפגם כלל אם יבשלו בערב יו"ט, יש להיזהר לבשלו מערב יו"ט.

ריבוי בשיעור

מותר לבשל קדירה מלאה אוכל, אף על פי שצריכים רק חתיכה אחת, מכיון שנתנו על האש את הכל ביחד אין כאן טרחה יתרה ומותר ביו"ט להרבות בכמויות (שו"ע סי' תקי"ג סעיף א').

לעומת זאת אין היתר של ריבוי בשיעורין בהוצאת הרבה מפתחות במחזיק מפתחות אחד, אם אינו צריך את כולם – אע"פ שזו טרחה אחת, מכיון ששאר המפתחות אינם ראויים לשימוש כלל (קובץ "עם התורה" בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל).

בישול ביצים ביו"ט

שאלה: האם מותר לבשל ביצים ביו"ט, כשיש עליהם מספרים וע"י הבישול ימחק המספר?

תשובה: המלאכות שהותרו לצורך אוכל נפש זהו מלישה ואילך, (כמבואר בתוספות ביצה ג' בשם הירושלמי, ובשו"ע סי' תצ"ה) אבל מלאכת מחיקה לא הותר כלל. וא"כ לכאורה י"ל שאסור לבשל ביצים כאלו, דהרי יש כאן מלאכת מחיקה.

אלא דיש להתיר משום שזהו דבר שאין מתכוון, ופסיק רישא דלא ניהא ל', דמבואר בשו"ע (סי' ש"ב) דלדעת ה"ערוך" מותר לכתחילה, והשו"ע חושש לשיטת תוספות שיש בזה איסור דרבנן. ויש להוסיף שכאן המלאכה הוא דרבנן, מכיון שזהו מוחק שלא ע"מ לכתוב, ועוד שזהו מוחק כלאחר יד, ואולי גם נחשב לגרמא, כיון שלא עשה כן בידים וא"כ בודאי מותר (ע"י משנ"ב סי' שיי"ד ס"ק י"א ושעה"צ סי' של"ז ס"ק ב', כן הורה הגר"י קרליץ זצ"ל. וכעין זה כתב ב"דעת תורה" למחש"ס סי' תקי"ד לענין עישון סגירות שיש עליהם אותיות, ע"י שם. ועיי' שו"ת "לב חיים" מהר"ח פלאגי זצ"ל ח"ב סי' קע"א, שאסור לשבור קליפות ביצים שכתוב עליהם אותיות מבחוץ).

ועוד יש להתיר, משום דמבואר בגמ' (ביצה), שמותר לצלות בשר ע"ג גחלים ביו"ט, אע"פ שיש כיבוי אש בשעת הצליה, דכל זה נכלל בהיתר בישול. וה"נ גם זה חלק מהבישול (הגר"ח קניבסקי זצ"ל).

הטמנת סיר

מותר להטמין סיר ביו"ט, ואפילו בדבר המוסיף הבל. ולכן מותר לכסות סיר העומד ע"ג האש במגבת, (רק בשבת יש גזירה שמא יבוא לבשל, ע"י שו"ע סי' ר"ט).

חימום מרק קפוא על האש

אף שקיי"ל שבשבת אין היתר להפשיר קרח משום איסור מוליד, דדומה למלאכה שבורא מים אלו, מ"מ ביו"ט שהתירו לבשל, כ"ש שלא חששו בזה משום איסור מוליד שקל יותר וגם בשבת הותר במקום צורך (כמש"כ הרמ"א סי' שיי"ח סעיף ט"ז, ע"י שם). ועכ"פ מי שרוצה לצאת מכל החשש יכול להוסיף על המרק קצת מים כדי שיפשיר מיד בתוך המים, ואין בזה חשש כלל (בעל "שבט הלוי" זצ"ל, "קובץ מבית לוי" חלק י"ב).

העברת אש

מה דהתירו העברת אש ביו"ט, הוא דוקא לצורך יו"ט כגון: בישול, חימום (שו"ע סי' תקי"א סעיף א'), או מאור וכד', או לכבוד ריבוי נרות

בית הוראה ע"י ביהכ"נ "דברי שיר", רח' זכריה 4, בני ברק. פתוח בימות השבוע (א-ה) :

אחה"צ, בין השעות 13:45 - 14:15. טל': 03-6194741

אותיות על אוכל

▲ אסור לכתוב אותיות כדי לקשט עוגה או מאפה, כמו בשבת, וכן אסור לפזר עוגה או בסקווית שיש עליהן אותיות, כמו בשבת כי כתיבה ומחיקה לא הותרו ביום טוב (עיי' **"חיי אדם"** כלל צ"ב סעיף ג', ומשנ"ב סי' תיק"ט סעיף י"ז).

הוצאת שקית תה מהכוס

▲ מותר להוציא ביו"ט שקית תה מהכוס אע"פ שזה בורר בכלי, ובשבת חייב חטאת. מ"מ ביו"ט מותר כיון שזו הדרך לעשותו רק לפי שעה (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל, עיי' **"ביאור הלכה"** סי' תקי"ט סעיף ד'). אבל יש להזהר לא לסחוט את השקית, מכיון שמלאכת סחיטה לא הותרה ביו"ט כמבואר ב**שו"ע** (סי' תצ"ה סעיף ב').

קילוף פירות

▲ וכן מותר לקלף פירות וירקות ביו"ט עם קולפן, כיון שהדרך לעשות בכלי זה רק לצורך אותו יום (**הגר"ש זאנזלברג** זצ"ל עפ"י דברי **"ביאור הלכה"** סי' תקי"ט סעיף ד').

ריסוק ירקות או תפוז ביו"ט

▲ מותר לחתוך ביו"ט ירקות דק דק בלי שינוי משום שאם יעשו כן מערב יו"ט, מפיגין טעמן הרבה, והקלו בזה. (**משנ"ב** סי' תקי"ט ס"ק י"ט), וזה דמי לשום ובצל ושחליים שלכוי"ע מותר לטחון ביו"ט (**שע"צ** שם, וב**שו"ע** סעיף א', **משנ"ב** ס"ק א'). ומ"מ יעשו ע"י שינוי קצת, ולא בכלי המיוחד לכך (**רמ"א** שם, ומשנ"ב י"א). וכן מותר לרסק תפוז ביו"ט (כנ"ל דמסתמת לשונם משמע כל ירקות). אבל פירות או תבלין שיוזע שאין מפיגין טעם הרבה, יש לעשות ע"י שינוי (**משנ"ב** ס"ק י"א).

הכנת סלט

▲ מותר להוסיף ולערבב שמן או מיון לסלט ביצים או דגים כמו שעושים בחול (דמלאכת לישה הותר ביו"ט). מותר לקלף פירות וירקות, תפוחי אדמה וביצים וכו' לצורך יו"ט, אפילו אין זה לצורך אותה סעודה (עיי' **משנ"ב** סי' תקי"ט ס"ק ז' ו**ביאור הלכה**), ואפילו במקלף (**הגר"ש זאנזלברג** זצ"ל ובעל **"שבט הלוי"** זצ"ל).

פירות וירקות המלוכלכים מותר לרחצם תחת הברז ביו"ט, ואפילו אינם ראויים לאכילה לפני כן (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל).

הכנת דייסה לתינוק

▲ מותר לשפוך מים חמים מכלי ראשון על אבקת דייסה, וכן מותר לערבב האבקה עם חלב, כמו שרגילים בחול (דמלאכת לישה מותר ביו"ט כמבואר ב**שו"ע** סי' תקי"ז). וכן מותר לשפוך מים חמים לתוך הבקבוק, אע"פ שיש שיריים ממה שהיה קודם (**הגר"ש קרליץ** זצ"ל).

סחיטת פירות

▲ אסור לסחוט פירות אפילו אם בדעתו לשתות את המיץ בו ביום, ואפילו ע"י שינוי דסחיטה לא הותרה ביו"ט. (**שו"ע** סי' תצ"ה סעיף ב', ומשנ"ב ס"ק י"ג). וכן אסור לסחוט לימון לתוך תה. ואם סוחטו על גבי סוכר והכניסו לתוך התה – לדעת **המשנ"ב** (סי' ש"כ ס"ק י"ב) מותר אף בשבת. לדעת **"חזון איש"** (סי' נ"ו ס"ק ז') גם זה אסור.

החילוק בין טחון לסוחט

▲ מקשים **האחרונים** מאי שנא סחיטה מטחינה, דבטחינה מבואר ב**שו"ע** (סי' תקי"ז) שמותר לטחון תבלינים ביום טוב, אותם תבלינים שאם היו טוחנים אותם מערב יום טוב היה פג טעמם. ואילו לגבי סחיטה מבואר ב**"מגן אברהם"** (סי' תצ"ה ס"ק ג') שאסור לסחוט אפילו את אותם הפירות שטעמם יפוג אם יסחט אותם לפני יום טוב, ואפילו ע"י שינוי אסור (ודוקא בשקדים התירו ע"י שינוי, שאין סחיטתם נחשבת לסחיטה גמורה, כמבואר ב**"שער הציון"** ס"ק י'). וכתבו לבאר החילוק בין סחיטה לטחינה, שבזמנם היתה עיקר הסחיטה לימים הרבה, כמו סחיטת זיתים וענבים, ומאחר והרגילות היתה בכל הבתים לסחוט לזמן מרובה, לפיכך לא התירו שום סחיטה. משא"כ טחינה, שגם בזמנם היתה הדרך לטחון מעט מעט, והדבר נמסר לחז"ל מה להתיר ומה לאסור (וכעין דברי **הגר"א** סי' תצ"ה סעיף ב' בשם **הרשב"א**).

▲ **להלכה**, אין לסחוט פירות ביום טוב, אלא רק בדרך שהותרה הסחיטה בשבת, דהיינו שסוחטים ביד על גב האוכלים, או שסוחטים לצורך חולה או תינוק ע"י שינוי (עפ"י **משנ"ב** סי' ש"ח ס"ק י"ז).

לברור סכ"ס

▲ כשיש ערימה של סכ"ס, מותר ביו"ט להפרידם לצורך יו"ט כל אחד למקומו, אפילו לצורך מאוחר יותר כיוון שבורר כזה מותר ביו"ט, ויש אוסרים.

פתיחת מקרר

▲ דין פתיחת המקרר ביו"ט כמו בשבת (**הגר"ש אלישיב** זצ"ל).

פתיחת קופסאות

▲ אסור לפתוח קופסאות שמורים, שקיות חלב וכד' ביו"ט כמו בשבת, משום שהיה אפשר לפותחם בערב יו"ט (שו"ת **"אגרות משה"**

יו"ט סי' קכ"ב, עפ"י דברי **שו"ע** סי' תקי"ט סעיף ו', ומשנ"ב ס"ק כ"ח).

הפרדת גביעי לבן

▲ אסור להפריד שני גביעי לבן המחוברים ביחד (**משנ"ב** סי' תקי"ד ס"ק ל"ז).

שימוש בספוג

▲ כשרוחצים כלים ביו"ט, אסור להשתמש בספוג, כמו בשבת, ומשום שסוחט ממנו המים, ומלאכת סחיטה לא הותרה ביו"ט, (כמבואר ב**שו"ע** סי' תצ"ה סעיף ב').

ממחטות לחות

▲ אסור להשתמש בממחטות לחות ביו"ט כמו בשבת (דמלאכת סחיטה לא הותר ביו"ט).

הכנת נרות

▲ אסור לחמם נר שעווה ולהדביקו, שמה יבוא לשפשוף ולהחליקו, והרי זה תולדת ממחק (**משנ"ב** סי' תקי"ד ס"ק י"ח בשם **המג"א**). אבל מותר לתוחבו לתוך הפמוט, אפילו שע"י נשחק ונחתך חלק מהשעווה (**הגר"ש זאנזלברג** זצ"ל, ו**"חוט שני"** יו"ט פרק א' ס"ק ב'), וכן אין בו משום עשיית כלי, שצורת הנר נעשה כלאחר יד, (ועיי' בשו"ת **"באר משה"** ח"ח סי' קס"ח, שג"כ כתב להתיר, משום שהוא ממחק כלאחר יד, ולצורך מצוה).

▲ מותר להוציא פתילה מן הנר כדי שיוכל להכניס פתילה חדשה (**הגהת רע"א** סי' תקי"א, עפ"י **רמ"א** סי' תקי"ט סעיף ז', שמותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש).

וכן מותר להוציא את השעווה בתוך הפמוט, כדי להניח שם נר (בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל), וכן מותר להוציא את הדיסקית של הנרונים מכוסית זכוכית כדי לתת בה נרן חדש, ורצוי להוציאה עם סכין או כפית וכיו"ב אם אפשר (**הגר"ש זאנזלברג** זצ"ל, **הגר"ש אלישיב** זצ"ל, בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל ו**הגר"ש קרליץ** זצ"ל).

אם שופך קצת שמן מערב שבת בכוסית ככה"ג לא תדבק הדיסקית ויוכל לנערה כלאחר יד.

הכנת פתילות

▲ אסור לשזור צמר גפן לעשות ממנו פתילה (**שו"ע** סי' תקי"ד סעיף ט'), **משנ"ב** ס"ק מ"ב), אבל מותר להכניס פתילה בפתיל צף, (כן הורה בעל **"שבט הלוי"** זצ"ל, **"קובץ מבית לוי"** ח"ב עמ' י"א). ובאלו שעדיין צריכים לחתוך בהם מקום החור אסור (משום דהוי מכה בפטיש או משום מחתך).

סבון

▲ אסור להשתמש בסבון קשה ביו"ט, דאסור ממרח לא הותר ביו"ט (עיי' **רמ"א** סי' שכ"ו סעיף י' ומשנ"ב ס"ק ל', ומשנ"ב סי' תקי"ד ס"ק י"ח). ואין זה דומה ל**משנ"ב** (סי' תקי"ז ס"ק ל"ז) שהתירו למרוח טיט לשתום התנור בשעת אפייה שהוא מלאכת ממרח, דכ"ל שהתם הוא לצורך אכילה ממש ולא רק צרכי היום.

מריחת מרגרינה על מחבת

▲ **שאלה:** האם מותר ביו"ט למרוח מרגרינה על מחבת בכדי לטגן שם ביצה או יש בו איסור משום ממרח שהוא תולדת ממחק?

תשובה: איתא ב**שו"ע** (סי' תקי"ז סעיף ז') מותר לשתום פי התנור בטיט ורפש שעל שפת הנהר. וכתב **המשנ"ב** (ס"ק ל"ז) ואע"פ דמ"מ צריך למרח אותם ע"ג התנור בשעת סתימה, וממרח ג"כ אב מלאכה הוא, מירוח שאני שא"א לעשותה מערב יו"ט, ומותר לצורך אכילה, עכ"ל. ולפי"ז מותר למרוח מרגרינה וכדו' על מחבת או תבנית אפייה שלא ידבק בו האוכל, כי התירו ממרח לצורך אוכל נפש (עיי' שו"ת **"באר משה"** ח"ח תשי' קנ"ד). אבל שלא לצורך אוכל נפש אסור לעשות מירוח, וכמבואר ב**משנ"ב** (סי' תקי"ד ס"ק י"ח) שאסור לחמם נר של שעווה ולדבוק בכותל או במנורה, גזירה שמה ימרח דהיינו שיטשטשו להחליקו ע"פ שטח הכותל והיא תולדה דממחק. ועוד שמה למרוח מרגרינה עדיף טפי שאינו בכלל ממרח, כיון שאין מתכוון למרוח בכל מקום בשווה, ולכן אפילו היה יכול לעשותו מערב יו"ט מותר למרוחו ביו"ט בלי שינוי (עיי' **שש"ב** פי י"א סעיף ל"ד).

תשובה לחידה מגילון 554

▲ **חידה:** איך יתכן שנמצא מחוץ ירושלים, ואפילו בחוץ לארץ, ומקיים מצות מורא מקדש, וכן אם עבר על הנהגות מסוימות אפילו בחו"ל עובר על ביטול מורא מקדש?

תשובה: אסור לעשות בית כצורת בית המקדש, וכן מנורה או שולחן כצורה שהיתה בבית המקדש (גמ' ר"ה כ"ד.), והטעם משום מורא מקדש ("מנחת חינוך" מצוה ל"ט, כדמשמע ברמב"ם הל' בית הבירה פ"ז שער"ז מ"ירי כל הפרק), וכן במקום שאין מחיצות אסור לעשות צרכיו בין מזרח למערב משום מורא מקדש (**רמב"ם** שם). נמצא שאפילו בחו"ל אם נזהר בזה מקיים מצות מורא מקדש, ואם עובר ע"ז עובר על מצות מורא מקדש.